

Učiteljski Tovariš

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Naša: Koleginjam! — Učiteljski pravnik. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Duševna kultura na Kavkazu. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva. — Listnica upravnštva.

Koleginjam.

Na občnem zboru „Jubilejskega podpornega in hranilnega društva učiteljic“, ki je bil dne 30. grudna 1899, se je sprejel predlog, da pristopi to naše društvo k „Zavezi slovenskih učiteljskih društev“. In prav je tako! Saj se je „Zaveza“ vedno odločno potegovala tudi za pravice učiteljic; nji je bila vedno zvezda vodnica: enake dolžnosti, enake pravice! Zato bodi pa tudi naša sveta dolžnost, da podpiramo dično našo „Zavezo“ v vsem njenem delovanju in stremljenju, da podpiramo posebno njena glasila „Učiteljski tovariš“, „Popotnik“ in „Zvonček“. In prav glede podpore „Zavezinih“ glasil se stori od naše strani premalo. Zadnji čas je, da se zdramimo in hodimo povsod in vselej z našimi tovariši, ki se tako krepko in neustrašeno potegujejo za pravice nove šole in naprednega učiteljstva, z roko v roki; če tega ne storimo, potem izključujemo same sebe iz stanovskega življenja, in to bi bilo res žalostno izpričevalo ubožnosti za nas.

Predlog, ki se je sprejel na našem občnem zboru, da se nam učiteljicam ni treba umešavati v politiško življenje, se mi ne zdi času primeren, zakaj časi, ko se je učiteljstvo odtujevalo politiškem življenju in so stanovska vprašanja spala spanje pravičnega, so dandanes minuli. V tistih časih ni bilo nobeni učiteljici mar, da bi si naročila ta ali oni stanovski list, in kaj takega tudi nihče od nas tirjal ni. Vse, kar nas je zanimalo v učiteljskih listih, so bile edino le izpraznjene službe. Ali gibanje, v katero se je zaradi slabega gmotnega stanja zazivilo učiteljstvo, je tudi nas učiteljice potegnilo za sabo. Ali niso naši interesi isti? Duhovi so se zdramili, in boj za družabno stališče vséga učiteljstva se odločuje: ali podležemo in se posreči mračnjakom, potisniti nas nazaj v nečastno in ponižno stališče „dobrih časov“, ali pa pridemo zmagonosno na dan kot enakopravni in polnopravni udje človeške družbe. In v tem herojskem boju naj bi stale me učiteljice križemrok ob strani naših tovarišev? Me naj bi ne imele niti toliko stanovske samozavesti, da bi svojih borečih se tovarišev niti z naročevanjem „Zavezinih“ glasil ne podpirale? To bi ne bilo le nehvaležno, ampak še veliko bolj neprevidno od nas, če bi ne podpirale gmotno in duševno „Zavezinih“ glasil. Vsaka izmed nas izpolni svojo moralčno dolžnost in bodi naročnica glasila avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva „Učiteljskega Tovariša“ ali „Popotnika“ in „Zvončka“. Pokažimo, da tudi nam bije srce za učiteljski stan ter da hočemo ne le glede stanovskih pravic, ampak tudi glede stanovskih dolžnosti stati v isti vrsti z našimi moškimi tovariši!

Napredna koleginja.

Učiteljski pravnik.

Priobčuje „Pedagogičsko društvo“ v Krškem.

(Dalje.)

Učiteljske pravice v intelektualnem (duševnem, moralnem) obziru.

B.

Šolski voditelj in njegov šolski urad.

Kakor smo že poudarjali, imajo učitelji — no pa tudi drugi stanovi — malo pravic. Enako se tudi šolski voditelji z voditeljicami vred v tej zadevi ne morejo preveč pohvaliti. Več so vredne njih materijelne — četudi so te tudi majhne — kakor njih moralno pravice.

O njih materijelnih pravicah hočemo še pozneje govoriti. Tukaj naj najprvo opravičimo naslov tega poglavja, po katerem bi kdo utegnil soditi, kakor da bi bil šolski voditelj predstojnik kakšnemu „šolskemu uradu“. Tega nismo hoteli s tem reči, in to tem manj, ker se mi ne ogrevamo za to, da bi bil šolski voditelj nekakšen „šolski uradnik“. Šolski voditelj naj bode v prvi vrsti le učitelj in odgojitelj, učitelj in odgojitelj mladih, pa kolikor mu čas dopušča, tudi učitelj in odgojitelj starih. Hvalimo sicer ministrski ukaz z dne 19. vel. srpana 1875, po katerem naj imajo učitelji svojo sobo (konferenčno), kjer se shajajo, in šolski voditelj svojo pisarnico; toda še bolj se strinjamo z ministrskim ukazom z dne 12. svečna 1884, po katerem se prepoveduje, da bi bili šolski voditelji preveč preobloženi s pisarijami.

Šolski voditelj večrazrednic ima po § 12 drž. š. p. z dne 14. mal. travna 1869 pravico do naslova nadučitelj, šolske voditeljice na samostalnih dekliških šolah imajo po § 14. istega zakona pravico do naslova „nadučiteljica“.

Kdor je že nadučitelj, ostane to, ako se tudi šola razširi (m. odlok od 28. sušca 1872). Seveda se službenemu premeščanju nobeden upirati ne more. Kadar se enorazrednica razširi, se razpiše tudi obenem nadučiteljska služba, ki se običajno podeli bivšemu voditelju enorazrednice.

Odgovorni voditelj meščanske šole ima naslov „ravnatelj“. Moralne pravice šolskih voditeljev se manjšajo tem bolj, čim večje je število učiteljev, kateri so voditelju podložni — je veljava voditeljev večrazrednic večja — tako da smemo trditi, da so pravice šolskih voditeljev enorazrednic največje. Duh in črke šolskih zakonov, osobito šolskega in učnega reda terjajo namreč, da se vse šolske zadeve obravnavajo parlamentarnim potom. Kar sme šolski voditelj enorazrednic*) sam ukreniti, to mora šolski voditelj večrazrednic predložiti domači učiteljski konferenciji, kakor smo to že v prejšnjem oddelku razlagali.

Šolski voditelj enorazrednic sme sam:

- 1.) sestaviti urnik ali razdelitev šolskih ur, ki se predloži c. kr. okrajnemu šolskemu svetu v odobrenje;
- 2.) sam odmeriti čas domačih nalog;
- 3.) sam sestaviti v okviru veljavnih učnih načrtov nadrobne učne načrte, ako to krajevne razmere terjajo in višje gosposke dovoljujejo;
- 4.) tudi druge zadeve glede pouka in discipline v smislu § 38. šolskega in učnega reda sam uravnati.

Šolski voditelj večrazrednic naj vse te zadeve odstopi domači učiteljski konferenci. Gledé sestavljenja urnika bi šolski voditelj večrazrednic moral res več vpliva imeti; ali šolski in učni red od 20. mal. srpana 1870 v § 64. to zadevo naravnost domači učiteljski konferenci pripušča. Šolski voditelj mora tu porabiti svoj vpliv, ki bode tim večji, čim bolj se bode na stvarne razmere in potrebščine opiral, kar se tedaj zgodi, ako se ima pri sestavljanju urnika pred očmi: 1.) zakone, 2.) učne načrte, 3.) didaktično-pedagoške, 4.) higijenične momente, 5.) krajevne razmere, 6.) zmožnosti učiteljev in 7.) navsote višjih šolskih gosposk.

Šolski in učni red v § 26. nekako jemlje s tem, da učitelje na večrazrednicah k složnosti opominja, nadučitelju pravice, čeravno baš tisti § njemu večjo oblast daje, ko veleva, da mu morajo učitelji v uradnih stvareh pokorni biti. Nepozdravljanje šolskega voditelja n. pr. je neolikanost, ki ni kaznjiva, toda nepokorščina to ni, ako se iz tega ne sklepa, da taki uporni učitelji mladini sami slab vzgled dajejo. Uljudnost pa nasprotno zahteva, da nadučitelj pozdravlja učiteljice osobito zunaj šole. Moč dajejo tudi nadučitelju §§ 37, 39 in 40, kateri govoré o tem, da on sklicuje in vodi domaše učiteljske konferencije, katere sklepe tudi izvršuje ali ustavlja, ako se mu zdi, da so zoper zakone ali zoper šolske koristi. Ako ustavi sklepe, predložiti mora preporno stvar višji oblasti v razsodbo.

Moč in pravice posameznih šolskih voditeljev večrazrednic bodo po našem prepričanju rastle tembolj, čim manj bode pritožeb zoper njihove naredbe, osobito čim manj take pritožbe obveljajo. Pred vsem naj šolski voditelj ne sega v področje višjih inštant. Kaj takšnega naj šolski voditelj nikakor ne odloči, o čimer ima pravico odločevati krajni, okrajni ali celo c. kr. deželni šolski svet ali kar bi bilo zoper zakone. Kar pa spada v področje šolskega osebja, to naj ukrene domači učiteljski zbor.

Ako šolski voditelj spoštuje pravice svojih tovarišev in njih glas tudi posluša, se nanj ozira in posluša svete ne samo višjih, nego tudi nižjih, rastla bode s tem nje-

*) Sicer bi imel lahko tudi enorazredničar domačo učiteljsko konferencijo — katere pa šolski in učni red od njega ne terja — ako bi hotela k njej prihajati katehet in krajni šolski nadzornik, ako bi se ta dva hotela posvetovati s posvetovalnim glasom.

gova autoriteta, kar je toliko vredno, kakor bi se njegove pravice pomnoževale.

Na Nemškem obstoje posebni predpisi, kateri uravnavajo ondi razmerje med učitelji in šolskimi voditelji večrazrednic. Ondi se jim svetuje, da oni ne smejo biti nasprotni svojim sodrugom kakor predstojniki, marveč kakor nekaki izkušeni prijatelji, katerim pa morajo podložni učitelji vse poročati, kar se v njihovih razredih in urah godi. Učitelj-razredničar n. pr. ne sme sam otroka v šolo sprejemati, ker to spada v področje šolskega voditelja. Ravno tako jih razredničar sam odpuščati ne sme.

Po naših obstoječih zakonih imajo nadučitelji nasproti učiteljem to važno pravico, da jim smejo do 3 dni dopusta dovoljevati, o čimer pa morajo vselej okrajnemu šolskemu svetu poročati.*) Kjer je več samostalnih šol v enem kraju pod enim krajnim šolskim svetom, ondi spada v višjo kategorijo tista šola, katera ima več razredov in voditelj dotične šole ima pravi glas v krajnem šolskem svetu, dočim ima voditelj manjše šole samo posvetovalni glas. Meščanska šola je pa vselej ljudska šola višje vrste.

Šolski voditelj je nekako vodja svojega šolskega urada in ima, kakor smo že rekli, pravico do šolske pisarne, do vodstva znanih uradnih knjig, spisov, do šolskega uradnega pečata, do pošiljatve po pošti brez poštnine, ima pravico, da se mu poštnina povrne, ako jo je moral v šolskih uradnih stvareh plačati itd.

Brez poštnine sme šolski voditelj pošiljati šolam tudi knjige „didaktično-pedagoške vsebine“ iz okrajne učiteljske knjižnice.

V področje šolskega voditelja spada:

1.) Sprejem učencev v šolo v začetku šolskega leta (med šolskim letom mora to dovoliti okrajni šolski svet), pa tudi med letom, ako je dotični otrok dolžen v šolo hoditi. Na meščanskih šolah morajo nekateri učenci delati sprejemni izpit; o sprejetju teh sklepa potem učiteljski zbor.

2.) Razpolaganje s šolskimi prostori in učili v učne svrhe. Ako se hoče z njimi razpolagati v druge svrhe, je treba doseči sporazumljenje s krajnim šolskim svetom.

3.) Ako se ni doseglo sporazumljenje v domačem učiteljskem zboru, spada v področje nadučitelja odmerjenje razredov, predmetov, število tedenskih ur svojim tovarišem in tovaršicam.

4.) Skoro isto velja glede naredbe, kako naj se mladina pred in med poukom nadzoruje, katero delo mora na enorazrednicah sam voditelj prevzeti, kakor to veleva šolski in učni red. Pravilnejše je, da to v smislu § 30. (20. mal. srpana 1870) odločuje na večrazrednicah domača učiteljska konferencija. Če se tukaj ne doseže edinost, odločuje okrajni šolski svet, ki pa sicer ni poklican v to vtikati se, kakor se je n. pr. v K. zgodilo, ko se je ukazalo, da mora tudi na večrazrednicah vsak učitelj biti $\frac{1}{4}$ ure pred poukom v šoli. Kar je nam mimister dal, tega nam okrajni glavar ne sme jemati.

Šolski voditelji postanejo lahko stalni, pa tudičasni učitelji, pa celo pomožni učitelji in suplentje, ako okoliščine tako nanesejo. Naj že bode ta ali ta učiteljska oseba, moška ali ženska oseba, pačasni voditelj, moralne ali duševne pravice kot voditelji imajo enake kakor stalni voditelji. Kdo dobi pravico vodstva,**) to pove per ana-

*) Te pravice naj se šolski voditelji tako poslužujejo, da ne bode šola na škodi.

**) „Šolsko vodstvo“ je menda boljše, ker znači to „Schulleitung“, dočim bi bilo „šolsko voditeljstvo“ = „Schulleiterschaft“.

logijam § 39. šolskega in učnega reda. Kdor je namreč v službi najstarejši, on vodi konferencijo. Kdor pa ima to pravico, ima sploh pravico, šolo voditi. Ako pa šolske gosposke drugače ukrenejo, je treba stvar preresetati, ali je drugače naročilo bilo v smislu omenjenega §. Pravico imajo drugače ukreniti, saj ima to pravico tudi šolski voditelj sam, recimo za nekaj dni, ako ima odpust ali je bolan. Šolsko voditeljstvo se sme pritoževati zoper naredbe višjih inštant, n. pr. zoper nezakonite naredbe krajnega šolskega sveta.

Šolski voditelj pa več pravic nima, n. pr. v njegov delokrog in v njegovo moč ne spada, da bi dal prosto en dan ali poldneva, niti ene ure ni opravičen dati prosto. Vobče pa ne spada v njegovo področje to, kar je višjim inštantam po zakonih in ukazih izročeno. Šolski voditelj je v svoji uradni službi tako nedotakljiv kakor vsaka uradna oseba. Nr. pr. ker ima šolski voditelj dolžnost in pravico, poslušati v razredu, kako uči njemu podložna učiteljska oseba, ker ima dolžnost in pravico, pogledati v njene uradne spise, v naloge itd., sme tudi učno postopanje in vodstvo uradnih spisov svojega tovariša kritikovati, bodisi med štirimi očmi ali v domači učiteljski konferenciji. Pri tem se lahko pripeti, da pade kaka ostrabeseda in da se kritikovani sodrug žaljenega čuti. No, to povemo, da v uradnih rečeh se ne more nihče žaljenega čutiti in nihče ne more iskati za taka dozdevna razžaljenja sodnijskega zadoščenja, ali če ga išče, ga ne dobi.

Pravica šolskega voditelja in vsakega učitelja je, da sme učence strahovati. Ta strahovanja morajo se pa vršiti v mejah § 24. šolskega in učnega reda z dne 20. mal. srpana 1870. Žalibog, da ta § le malo sredstev za uspešno strahovanje ponuja in da morajo učitelji sami premišljevati, katere vrste strahovanja spadajo v okvir tega §. Telesno strahovanje, katero na Nemškem ni prepovedano, je izključeno. Radi telesnega strahovanja lahko učitelja šolske gosposke na odgovor pozovejo, in po obstoječih zakonih lahko zadene disciplinarna kazen učitelja, ako je rabil telesno kaznovanje. Telesno poškodovanje pa spada seveda pri nas in na Nemškem pred kazenskega sodnika.*)

Šolski voditelj in učitelj ni opravičen, rabiti učence v svojo korist, in sicer ne med šolskim poukom in tudi ne v prostem času, tudi tedaj ne, ako se taka dela izvršujejo brez telesnega napora in ako jih učenci sami radovoljno prevzamejo. Taka naredba velja na Nemškem. Pri nas v Avstriji take naredbe še ni, pa je tudi treba ni.

(Dalje.)

Dopisi.

Štajersko.

Iz konjiškega okraja. (Uradna učiteljska konferenca za konjiški in šmarski okraj).**) Dne 10. vel. srpana 1899 se je vršila v šolskem poslopju v Ločah uradna konferenca za učiteljstvo konjiškega in šmarskega okraja.

Okrajni šolski nadzornik, gosp. Pavel Leitgeb, kot predsednik imenuje gosp. Serajnika sen. — Pri-

*) Strahovati učence pa sme ne samo šolski voditelj, ampak vsak učitelj dotične šole, in sicer ne samo učencev svojega razreda, marveč otroke kateregakoli razreda.

***) Zaradi nepričakovanega dela sem to poročilo prepozno vposlal. Pis.

hova — svojim namestnikom; zapisnikarjem pa sta bila izvoljena gg. Plhak in Rosenstein iz Sladke gore.

Pri drugi točki dnevnega reda povzame g. predsednik besedo ter omeni, da je učiteljstvo teh dveh okrajev z navdušenostjo praznovalo 50letnico vladarstva Nj. Vel. presvetlega cesarja Franca Jožefa I., le žalibog da je to veselje bilo kaljeno s kruto smrtjo Nj. Vel. cesarice Elizabete dne 10. kimavca. V znak sožalja vstanejo vdeleženci.

Nadalje se tudi spominja, da je v času od zadnje skupščine do sedanje pobrala nemila smrt g. Malenška, nadučitelja v Čadramu. Rajnik je bil vnet za svoj poklic ter vrl tovariš. Tudi na višjem mestu so vedeli ceniti njegove zasluge, zato je bil dekoriran s srebrnim zaslužnim križcem. V znak žalosti se dvignejo navzočniki. Pri svojem nadzorniškem poročilu konstatuje g. govornik, da je učiteljstvo teh dveh okrajev delovalo z vztrajno marljivostjo ter resno voljo, vkljub temu da so v teh okrajih krajevne razmere jako, jako neugodne. Uspehi so deloma povoljni, deloma hvalevredni. Vedenje učiteljev je bilo taktno z malimi izjemami, katere so pa povzročili opravljeni jeziki.

V daljšem govoru razspravlja g. govornik o dolgočasnosti, ki se tako rada tuintam utepe v šole. Navaja vzroke dolgočasnosti in pove tudi — sredstva, kako jo je pregnati iz šole.

Tretja točka konferenčnega vzporeda — obravnava nalog — se je jako živahno razpravljala.

G. Tribnik — Žreče — poroča o prvem vprašanju: „Kaj je pri računstvu potrebno, kaj se želi in kaj je odveč?“ V svojem temeljitem govoru nam je poročevalec na podlagi računice pojasnil, kako se naj postopa pri računstvu v posameznih šolskih letih, da se otroci po najlažji in najkrajši poti nauče računati. Poudarja n. pr., da naj se otroci v prvem šolskem letu ne mučijo mnogo z množenjem in posebno pa z merjenjem, ampak naj se v seštevanju in odštevanju, kar je podlaga vsemu računanju, pridno vadijo. Naj se opusti pri višjih skupinah računanje z navadnimi ulomki ali drobci, ker se zdaj računa le povsod večinoma z desetinskimi drobci, in naj se ozira učitelj pri izberi nalog na praktično potrebo dotičnega šolskega okoliša.

(Konec prih.)

Goriško.

Narodna napredna stranka in nje organizacija.

Naša mlada stranka se namerava ožje organizovati. V to svrhu se bo sklical zaupni shod, ki si bo izvolil izvrševalni odbor in le-ta svoje zaupnike po deželi. Kakor čujemo, se povabi v sodelovanje tudi učiteljstvo, kar ne bo v korist le stranki, ampak tudi nam. Zato apelujemo na zavedne in napredne tovariše, da se vsi kakor en mož z navdušenjem poprimemo te stranke, se izrečemo soglasno za njo in drage volje prevzamemo častne posle odbornikov in zaupnikov. S to stranko nam bo mogoče, priboriti nekoliko več svobode in odločnosti v politiki; vsled tega bo rastel tudi naš ugled med inteligenco in po njej tudi med priprostim narodom. Čim večji pa bo naš ugled, tem prej si bomo priborili izboljšanje našega žalostnega gmotnega stanja. Zato pa prezirajmo vse osobnosti in ogrejmo se za stvar, za dobro stvar, katero bo zastopala in nevstrašeno zagovarjala naša napredna stranka. Torej pokažimo se, da smo zreli možje!

Raznoterosti. Učiteljstvo je imelo pred leti enega zastopnika v odboru pol. društva „Sloge“; a ni se za-

nimal za društveno delovanje, zato ni bil več voljen v odbor, v katerem ni bilo potem nobenega učitelja. K lanskemu preobratu je pomagalo tudi naše vprašanje in torej tudi učiteljstvo. Zato je dobilo dva zastopnika v odbor: gg. Furlanija in Križmana. Kakor slišimo, se je prvi odpovedal iz družinskih razmer.

Pri dopolnitveni volitvi za državni zbor smo imeli tri kandidate. Učiteljstvo je bilo razdeljeno na tri stranke. Pri volitvi je bilo tudi nekaj učiteljev volilnih mož, od katerih je glasovalo nekaj za dr. Staniča, nekaj za grofa Coroninija in nekaj celo za dr. Tonklija.

V čudni luči se je pokazala naša organizacija in naš stanovski ponos. Nekateri so oddali svoj glas grofu Coroniniju, kateri se je baje izjavil za naprošeno premembo § 56. drž. šol. zakona.

Da je dobil dr. Stanič tudi več učiteljskih glasov, ni prav nič čudnega, zakaj njegov volilni oklic se je oziral tudi na nas.

Nerazumljivo pa je, da se je dobilo tudi takih učiteljev, ki so glasovali za dr. Tonklija, kandidata ultraklerikalnega „Primorskega Lista“. Sicer bi pa moralo biti znano učiteljstvu, da dr. Tonkli ni bil naklonjen našim zahtevam takrat, ko je bil vsemogočni voditelj goriških Slovencev in v soglasju z laškimi poslanci — a vendar je postopal takrat deželni zbor z našimi prošnjami tako, da se niti v pošteve niso jemale.

Deželni odbor je imenoval svoje zastopnike v okr. šol. svete. Večina je bivših udov, ki niso znani kot posebni prijatelji učiteljstva, ampak nekateri so nasprotni pravičnim našim zahtevam.

Župansva so tudi že volila svoje zastopnike z nadpolovično večino glasov. Okrajna uč. konferenca pa je bila pri volitvi razcepila glasove tako, da nihče ni dobil absolutne večine, torej ni bil nikdo izvoljen. Proti proglašenju izvoljenim onih dveh, ki sta dobila največ glasov, se je bil uložil že na zapisnik ugovor, a doslej ni še znano, da bi se bila volitev uničila in razpisala nova. Čudno!

Po novi deželni postavi se imajo šteti petletnice od dneva izpita uč. sposobnosti. Da velja to tudi za drugo in tretjo itd. petletnico, se je dognalo potom rekurza na ministarstvo proti odlokom okrajnega in deželnega šol. sveta. — Gospoda Križmana, ki je dobil povoljno rešitev ugovora, prosimo, da jo objavi v celoti v znanje učiteljstvu.

Ako še povemo, da imamo na Goriškem tudi „katoliško društvo učiteljic“ pod pokroviteljstvom dr. Pavlice — gospodarja „Prim. Lista“ — smo označili naše razmere dovolj. Lepe so pač!?

Istra.

Poboljšanje učiteljskih plaća. Mi željno iščekivamo otvorenje deželnoga sabora istarskoga, jer će imati da raspravlja, kako mogosme doznati, već pripravnu osnovu zakona o poboljšanju učiteljskih plaća. Hoće li pako taj novi zakon podignuti učitelja iz najnižeg reda sluga te ga staviti o bok makar i najnižega činovnika? To je pitanje, na koje se ne da sada izvjesno odgovoriti. Jedno je samo sjegurno, da učitelji i ako budu imali veću plaću od dosadanje; ipak neće još moći pristojno i časno da žive prama zahtjevu vremena a opet, da svi učitelji, pače da većina njih neće biti zadovoljna s novim zakonom o plaći a to hoću da kažem za učitelje na selima. Sudeći po saborskom zaključku prihvaćenom u VI. sjednici istarskoga sabora dneva 5, maja 1899, rek' bi, da će se nove plaće dijeliti u tri vrsti, to jest za gradske, za varoške i

za seoske učitelje. Po tomu seoski učitelji, kojih je većina biti će u najnižoj plaćevnoj vrsti. I u tomu nazrijevamo nesretno strančarstvo, čemu so moralni krivci naši ultraklerikalni zastupnici. Seoski učitelji drže se njih kao pijan plota, za njih izlažu svoju budućnost, svoju službu, svoj opstanak; biju se dok uzdignu kojega matadora na zastupničku stolicu, a kada ju zastupnik zasjedne, onda s visoka gleda nevoljna učitelja, koji je sa strane svojih poglavara pozvan na tešku odgovornost radi svoje nesmotrenosti. U nevolji ga zastupnik ne čuje, u potrebi mu veli: moj je upliv malašan, ne mogu ti pomoći. Ako pak nadodje opet prilika, da bi upliv učitelja mogao koristiti za novi izbor, pa ako učitelj tad kaže: „Ja se pačati neću, ja ću se držati neutralnosti“, onda se na bijednoga učitelja više: crucifige, pa zabavljajući njegovo prvašnje žrtvovanje, njegov prijašnji rđd, možda onaj isti zastupnik ili njegovi prijatelji traže načina, kako bi onoga učitelja upropastili. Može bijednik biti bez plaće i četiri i pet godina, ali nitko ne misli da mu plaću pribavi. Ovako su kod nas svećenici i druge klerikalne prirepine.

Kamo sreće, kada bi se hrvatsko-slovenski učitelji Istre uhvatili u složno bratsko kolo daleko od klerikalaca a na načelu prave kršćanske slobode, te da bi počeli samostalno raditi za narod i za sebe. Tà zna se, da su učitelji u Istri, poslije svećeniku, najjači naslon hrvatske stranke, pak je li ta stranka ponudila kada učiteljstvu jedno mjesto zastupnika na saboru? Jok valaj! dapače ta stranka i ako pod drugom formom radila je i radi proti poboljšanju učiteljskih plaća. Hoću da kažem za agitaciju proti zakonu o školskoj taksi. Ili bilo, ili ne bilo drago narodu, moramo priznati da bez te takse ili bez povišenja namesta, učitelji u Istri ne bi mogli nikada asperirati na poboljšanje njihovog stanja, jer zna se, da su dosadanji dohoci pokrajine nedostatni za poboljšanje tog stanja; zna se, da centralna vlada dava iluzornu svotu za školski doprinesak. Kada se sve te znade i kada se je toliko vikalo proti školskoj taksi, pitamo zašto se nije istodobno adaptirao način, kojim bi se moglo naći sredstva, t. j. potrebiti novac za poboljšanje učiteljskih plaća? Koju su općinska zastupstva onih bogatih općina (mogao bih ih spomenuti), opredijelila recime lokalni doplatak učiteljima svojeg djelokruga? Jedino je to učinila općina u Pulu. A što rade naše općine? Njekoje njih gledaju, kako bi još trgovale sa siromašnima prihodci učitelja. Neka je dokazom ovaj primjer. Poznam jednu općinu u kojoj je višerazredna škola, gdje dakle nadučitelju pripada po zakonu 200 K stanarine, jer općina nema vlastite kuće, da bi mu dala stan u naravi. Pošto su u onom mjestu stanovi jeftini, općina je na svoj račun unajmila jednu kuću — mnogo udallenim od škole — za 150 K na godinu te ju predala nadučitelju, prištedivši tim sebi 50 K na godinu! Inače ta općina hvasta se velikim rodoljubjem! A ti, učitelju, radi za drugoga, radi za klerikalce, radi za njih koslanje iz vatre, dok ne opečeš prsti! A kada ih opečeš, neće ti drugi rane vidati. Proti, u istinu teškom zakonu o školskoj taksi, toliku su viku dizala općinska zastupstva, i naši zastupnici. Pitaj ti ove zastupnike, jesu li oni bili proti povišenju plaća činovnicima, slugama, oružnicama, financijevima itd.? A ne, ne! jer mnogi zastupnici nisu zaboravili, da su i sami činovnici. A ti, učitelju, ako moraš plaćati sada i ličnu dohodarinu, ako za kgr. šećera moraš davati 12 h već nego si to lani davao; komu imaš da zahvališ? Oh, da bismo mislili jednom svojom glavom! . . .

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Iz Ljubljane. XXXI. občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

(Dalje.) Poročilo blagajnika g. Fr. Črnagoja slove tako: Veledenjeni zbor! Zopet je končano upravno leto odbora „Slov. učit. društva“ in s tem končam tudi svoje delovanje kot upravnik in blagajnik „Uč. Tovariša“.

Ako bi stal prvokrat pred vami, potem bi vam seveda danes govoril drugače — jezil bi se in tožil vse huje — a tako pa sem postal že vsemu vajen in se mi zdi, da skoraj ne more biti blagajnikovega poročila brez obligatnega deficita.

In, gospoda, danes končam z velikim deficitom: celih 388-52 gld. je primanjkljaja! Zazebe vas, kaj ne? No, saj je tudi mene že stresalo radi tega. A kaj se če! Deloma so krivi tega visokega primanjkljaja nenavadno visoki izredni stroški, deloma pa — in to še v največji meri! je tega kriva nemarnost mnogih naročnikov!

Nek slovenski časnik je menda dejal na moj vzklik v zadnjem listku: „Kam pa pridemo, da pridemo do novega lista?“

Res smo prišli do novega lista, a tega ni rodilo slabo gmotno stanje „Tovariševo“, temveč rodilo ga je strankarstvo, rodila ga ni potreba — rodila ga je zavist nad našo dasedanjo slogo!

Kaj meni res kdo, da naročniki ne plačujejo lista, ker se ne strinjajo z njegovo pisavo? In ali res kdo meni, da bodo isti naši tovariši, katerim se je list že ali se šele bode ustavil, da bodo torej isti nemarneži novi učiteljski list kaj bolj plačevali? Kaj še! Mislili si bodo pač: Ravno prav, sedaj pa lahko ta list nekaj let brezplačno beremo.

Vem pa tudi, da bo vkljub temu še marsikateri naših dolžnikov vzkliknil: Ne, četudi mi je „Tovariš“ ustavljen, ustaviti — odtegniti pa se mi ne morejo nazori, za katere se bori naš vrli „Tovariš!“

In zakaj se bori „Tovariš?“ — Za našo blaginjo, za naš ugled! Rad bi poznal njega, ki mu more to odrekati — opravičeno oporekati!

Pa — naj preidem k stvari! Primanjkljaja se kaže torej precej, a vkljub temu ima Tovariš še vendar dovolj življenske moči, da ne pogine še tako hitro — četudi bi delalo to nekaterim nebeško veselje!

Imeli smo izrednih stroškov. Pričeli smo upravno leto s primanjkljajem 269 gld. 7 kr., za kar smo dobili povračila le 131 gld. 10 kr., na drugo obljubljeno povračilo pa še čakamo. Plačati smo imeli dalje na račun lanskega koncerta še 53 gld. 30 kr.; „Ustavoznanstvo“ nas stane po odšteti podpori 237 gld. 78 kr.; davka gospé Miličevi za prejšnja leta 20 gld.; „Zavezi“ pa imamo povrniti 69 gld. kot že vplačano naročnino za „Tovariša“ za l. 1900.

Imamo pa temu nasproti: gotovine v poštni hranilnici 100 gld. poleg obresti za l. 1899; obresti v mestni hranilnici od 30. mal. srpana 1898; terjatev pri naročnikih 2103 gld.; terjatev za inerate 98 gld.; ves račun „Ustavoznanstva“ v zalogi Schwentnerjevi; terjatev povračila od strani „Zaveze“ za lanski koncert v znesku 113 gld.

Vidite torej, da gmotno stanje „Tovariša“ pravzaprav ni obupno, temveč celo jako ugodno, da ima torej „Slov. učit. društvo“ nado, da pokrije letošnji deficit prav v kratkem in da ostane vendar še precejšen znesek za blagajniško praznoto.

Sklepam z željo, da se „Tovariš“ dviga pod novo njega lastnico do vedno večje prostosti, do vedno večje popolnosti, da bo slednjič res dostojen zastopnik jugoslovenskega učiteljstva.*)

„Ljubljansko učiteljsko društvo“ je imelo 12. t. m. ob 1/2 8. uri svečer svoj redni mesečni zbor v „Narodnem domu“. Med nad 50 vdeleženci so bili najodličnejši gostje — šolniki, učiteljice, učitelji ter tudi prijatelji društva. — Predsednik g. Fr. Gabršek pozdravi navzoče v lepem

*) Sklep računa prihodnjic.

govoru ter jim vošči veselo, srečno in v delovanju uspešno novo leto. Omeni, da se je novi pevovodja s posebnim zanimanjem poprijel svoje naloge, kar je iz vzporeda razvidno; da namerava društvo prirediti pred pustom piknik, da cirkulira okrožnica okrog vseh učiteljev v Ljubljani kakor tudi srednješolskih profesorjev zaradi pristopa k društvu, in da se bo znanprej vabilo k večerom le potom časopisov. Bralna soba je v zbornici II. mestne šole. Prebere dopis vis. dež. šol. sveta, s katerim se nanašnja društvu, da prošnji o uvrščevanju učiteljev v osebni štatus po prestanem izpitu usposobljenosti ne more ugoditi zaradi nezakonitosti. Dopis sl. mestnega šol. sveta odgovorja prošnji zaradi uvedbe hospitacij. Zadevo ima še deželni šolski svet v rokah, da jo končno reši. — Knjižničar g. Iv. Krulec imenuje 17 slovenskih in nemških pedagoških listov, katere so darovale gđč. tovarišice in gg. tovariši. Listi so zdaj vsakemu na razpolago v zbornici II. mestne deške šole, ter vabi k prav obilnemu obisku. — G. Al. Kecelj poroča v imenu pregledovalcev računov, da so račune pregledali in našli v popolnem redu ter predlaga blagajničarki zahvalo, kar se z odobravanjem sprejme. — Predsednik g. nadučitelj Fr. Gabršek poroča potem o odborovem načrtu za supliranje na ljubljanskih ljudskih šolah prav temeljito. Po daljši debati, katere so se vdeležili gg. Jos. Maier, J. Likar, E. Gangl in Fr. Črnagoj, so bili predlogi, katere je stavil poročevalec, z malo izpremembo sprejeti. Glavni predlog je, da se za mesto Ljubljano nastavita stalni suplent in stalna suplentinja. — Šaljivo predavanje g. nadučitelja Črnagoja „Z mojega potovanja“ je naslikalo njegova mladostna leta v Črni vasi, glavnem mestu barjanskem, tako resnično pa dovtipno, da je želo občno zaslužno pohvalo. Veselilo nas je, da smo ga po daljšem molku zopet slišali; upamo pa, da do prihodnjic ne bo tako dolgega presledka. — Da nam pa je bil večer še posebno prijeten, imajo zasluže gđč. pevke in gg. pevci. Gđč. F. Bilina in M. Moos sta peli Volaričevo „Gorsko rožico“; gđč. F. Bilina, E. Grebenc, M. Moos in gg. Iv. Krulec, J. Likar in R. Vrabl Smetanov sekstet iz „Prodane neveste“ in g. Rud. Vrabl Vilharjevega „Mornarja“ in svojo „Ptici“ tako, kakor morejo peti le izborni pevci, ki pa se izključno le tej umetnosti posvete. Dokaz, kako so peli, je bilo, da so morali vsako točko ponavljati, nekatere še celo po večkrat. Zahvalujemo jih prav toplo za redke užitek ter jih prosimo, da podpirajo naše društvo s svojo blagonaklonjenostjo tudi v bodočnosti. Upamo, da bodo vsi prihodnji večeri tako zanimivi in zabavni. —n.

Štajersko.

Sv. Lovrenc na Drav. polju. (Vabilo.) Učiteljsko društvo za ptujski okraj bode zborovalo v četrtek dne 1. sušca 1900 ob pol 11. uri dopoldne v okoliški šoli s sledečim vzporedom: 1.) Dopisi. 2.) Od zadnjega zborovanja preloženo predavanje: „Kako je pri računstvu vaditi prehod“. 3.) Samostojni predlogi g. Šerone v zadevi marljiveje gojitve petja v našem društvu. 4.) Slučajnosti. Gg. pevci se uljudno prosijo, da se blagovolijo pol ure pred zborovanjem zbrati v okoliški šoli ter s seboj prinesiti „Mohorjevo pesmarico“.

K prav obilni vdeležbi uljudno vabi

Fr. Šorn,
t. č. predsednik.

Iz Celja. Vabilo k zborovanju učit. društva za celjski in laški okraj, v nedeljo dne 4. sušca t. l. ob polu 11. uri dopoldne v deški šoli v Celju z nastopnim vzporedom: 1.) Petje. 2.) Zapisnik. 3.) Društvene zadeve in nasveti. 4.) Eventualno podavanje. 5.) Iz šolske prakse.

K obilni vdeležbi uljudno vabi

odbor.

Sv. Francišek Ks. (Vabilo.) Učiteljsko društvo za gornjegrajski okraj bo zborovalo dne 4. sušca t. l. ob 1. uri popoldne v Št. Janžu pri Korenu. Dnevni red: 1.) Zapisnik. 2.) Dopisi. 3.) Poročilo o lanski glavni skupščini „Zaveze“ in „Lehrerbunda“. 4.) Naši prijatelji in neprijatelji. (Na podlagi člankov v „Slov. Narodu“, „Učitelj-

skem Tovarišu“, „Slov. Gospodarju“, „Domoljubu“, „Slovincu“ itd. *) 5.) Poročilo blagajnikovo. 6.) Nasveti, slučajnosti itd. Pridite polnoštevilno!

Josip Terčak,
t. č. načelnik.

Iz Ptuja. Naše učiteljsko društvo je imelo dne 1. svečna svoje drugo letošnje zborovanje. Vdeležilo se ga je žalibog le pičlo število udov, kar posebno sedaj, ko bi se morali v današnjih resnih časih tem trdneje zediniti v skupnem in uspešnem delovanju proti vsem našim nasprotnikom, ni umljivo.

Ko smo že črez določen čas čakali na morda še prihajajoče tovariše(ice), otvori g. predsednik zborovanje. Po prisrčnem pozdravu na vse zbrane društvenike vabi in opominja vse, naj marljivo sodelujejo v prid in prospeh našega društva ne le z rednim obiskovanjem društvenih zborovanj, ampak tudi s tem, da prevzemo za posamezna zborovanja primerna pedagoško-didaktična predavanja. Potem preide na dnevni red.

Zapisnik prejšnjega zborovanja se odobri in društvu došli dopisi se vzamejo na znanje.

Z ozirom na neko vprašanje glede nagrade za najboljši spis „Slomšek kot pedagog“ se sklene sledeče:

1.) Ker izda poljudni spis o Slomšku letos „Družba sv. Mohorja“, naj bode spis za nagrado strogo znanstven.

2.) Rok za vpošiljanje spisov se podaljša do 15. mal. srpana t. l.

3.) Določijo se trije odlični pedagogi in učenjaki, kateri se naprosijo za ocenjevalce predloženih spisov.

Na dopis „Popotnikovega“ urednika glede razpečavanja Al. Kukovčeve knjige „Uvod v narodno gospodarstvo“ se sklene, da prevzame društvo 25 komadov, katere bode eden navzočih tovarišev blage volje skušal razpečati.

Gosp. Fr. Podobnik je potem obširno poročal o glavnem zborovanju štajerskega „Lehrerbunda“ l. 1899 in to prav temeljito in zanimivo, za kateri trud se mu g. predsednik v imenu društva prav prisrčno zahvali.

Ker je to poročilo vzelo več časa, se je moralo predavanje o računstvu preložiti na prihodnje zborovanje.

Slednjic poda še g. P. nekaj statistike o krivičnem razdeljevanju šol v krajevne plačilne vrste, vsled katere so šole na slov. Štajerju po ogromni večini ostale v III. plačilnem razredu.

Prihodnje zborovanje se določi na dan 1. sušca. Nato smo se razšli vsak s srčno željo, da bi se sešli prihodnjic v obilnejšem številu kot danes. —a.

Konjiško učiteljsko društvo zboruje v četrtek, dne 1. sušca t. l. ob polu 11. uri v okoliški šoli v Konjicah. — Razen običajnih točk je na vzporedu prost razgovor o vprašanju: „Kaj ovira napredek šolstva v našem okraju?“

Predsednik.

Iz Konjic. „Konjiško učiteljsko društvo“ je zborovalo dne 4. prosinca l. 1900 v Konjicah. Predsednik, g. F. Brinar, pozdravi navzoče ude ter jim želi prav srečno in veselo novo leto.

Dnevni red: I. Zapisnik zadnjega zborovanja se prečita in odobri.

II. G. predsednik naznani, da sta objavila svoj izstop iz društva gdč. Božič-Ziče in g. Pukmeister-Kebelj. Potem prečita dopis od „Lehrerbunda“, v katerem se obžaluje, da je društvo izstopilo iz njega. Ker se je pa pri zadnjem zborovanju poudarjalo, da vkljub temu izstopu lahko pristopijo društveniki sami zase „Lehrerbundu“, se izroči poverjeništvu v smislu § 7. „Lehrerbundovih“ pravil g. Omeršeku-Loče. Vsled „Zavezinega“ vabila na naročevanje „Popotnika“, „Učiteljskega Tovariša“ in „Zvončka“ pozivlje g. predsednik navzoče, naj po možnosti podpirajo in razširjajo te liste. Častna dolžnost vsakega učitelja bode, da skrbi za obstanek teh listov. Kar se tiče „Zavezinega“ dopisa na okr. šol. svet zaradi razpisovanja učiteljskih služb v „Učiteljskem Tovarišu“, se naroči zastopniku učiteljstva konjiškega okraja, gospodu Jurku-Tepanju, naj izposluje pri seji okr. šol. sveta

*) Priporočamo se za to poročilo.

v smislu omenjenega dopisa. (Se je že zgodilo). Nadalje naznani g. predsednik, da je v imenu društva čestital novoimenovanemu okr. šol. nadzorniku. Pregledovalec lanskega računa, g. Čeh-Sv. Jernej, poroča, da je našel vse v redu.

III. Nato poroča g. Černej-Čadram o shodu spodnještajerskega učiteljstva v Mariboru. Najprej naznani vzroke, ki so ga dovedli do tega koraka. Potem poudarja namen shoda in opisuje njega rešitev. Ker se bo o vzrokih in namenu tega shoda najbrže itak razpravljalo v „Zavezinih“ glasilih, lahko to tukaj opustimo. Omenjamo samo, da se je sklicatelj izjavil, da so podrobna poročila o shodu prišla brez njegove vednosti in proti njegovi volji v javnost. G. Jurko, kot vdeleženec shoda, še omeni, kako je škoda, da ni mogel sklicatelj porabiti vsega svojega namerjavanega govora, vsled česar je trpela nekoliko jasnost, istotako pa tudi sklicatelj, ker so ga nekateri tovariši napačno sodili. G. predsednik izjavi na to, da je popolnoma prepričan o najboljšem namenu g. sklicatelja, ga zagotovi svoje somišljenosti ter mu izrazi sožalje zaradi neosnovanih napadov. Istotako stori tudi v imenu društva. Nasvetuje mu še tudi, naj stopi s svojim spretnim peresom v javnost, da razprši napačne nazore, ki vladajo zdaj o njem in o namenu učiteljskega shoda. — Zastopnik učiteljstva konjiškega okraja v okr. šol. svet nasvetuje, naj se krajni šolski ogledi predlagajo njemu, da se ne bode imenoval kak nasprotnik šole. G. Šnuderl-Zreče predlaga, naj se potrebno ukrene proti ukazu trgovskega ministrstva, ki prepoveduje učiteljem pristopiti k poštnemu uradu. Predsednik meni, da v tem oziru društvo ne more storiti ničesar, ampak da je treba solidarnega postopanja vsega učiteljstva. G. Šnuderl še nadalje predlaga, naj se deluje na to, da se aprobirajo Lavtarjeve računice. Odgovori se mu, da društvo v tej zadevi ne more samo storiti nobenih uspešnih korakov.

Prihodnje zborovanje se bo vršilo v začetku meseca sušca.

Miroslav Kožuh.

Vestnik.

Učiteljski konvikt v Ljubljani. G. K. Barlè, učitelj na Robu p. V. Laščah, na knj. kr. podr. št. 128 2 26 K; g. Jos. Zajec, nadučitelj v Vel. Gabru, 1 K; g. Evgen Lah, predsedstveni tajnik v Ljubljani 1 K; gdč. Lina Klemenčič, učiteljica v Škocijanu, na knj. kraj. podr. št. 37 12-20.

† **Dr. Anton Jarc.** C. kr. dež. šolski nadzornik v p., stolni prošt velikovarađinski i. dr., preč. dr. Anton Jarc je umrl v Ljubljani dne 13. t. m. v 87. letu svoje dobe. Rajnik je bil tudi več let predsednik „vdovskega učiteljskega društva“. N. v m. p. l.

Učiteljski pravnik. Razni češki in hrvaški listi se izražajo prav pohvalno o tem delu, koje priobčuje „Pedagogičsko društvo v Krškem“ v našem listu. To je najboljši dokaz, da je „Pedagogičsko društvo“ zadelo pravo pot, po kateri bo slovensko učiteljstvo tem preje prišlo do svojih pravic.

G. dr. T. Romih, meščanski učitelj v Krškem, je bil zopet enoglasno izvoljen županom v Krškem. Čestitamo!

Zgradba novega šolskega poslopja. Občinski svet ljubljanski je v svoji zadnji seji sklenil, da se še to pomlad prične graditi novo šolsko poslopje za slovensko šrazredno dekljsko šolo. Na predlog obč. svetnika Jakoba Dimnika se bo priredilo tudi za nadučiteljico v poslopju primerno stanovanje.

Za učitelje v Istri. V prihodnjem zasedanju deželnega zbora istrskega pride na razpravo tudi poseben načrt, po katerem se ima zvišati plače vsem učiteljem. Poslanec dr. Ghersa je razposlal vsem učiteljem vprašalne pole, da bo na podlagi istih imel najbolj argumente za zvišanje učiteljskih plač pri rokah. „Il Popolo Istriano“ prinaša jako simpatično pisan članek v prilogo učiteljstvu.

Plača žandarjev. Tudi žandarmom so se z novim letom izboljšale in sicer sledeče: okrajni stražmojster dobiva na leto 1400 kron; drugi stražmojstri 1300 kron; vodja postaje 1100 kron; žandarm 900 kron; žandarm za poskušajo 800 kron, če je v praktični službi, če se pa za službo šele pripravlja, dobiva po dve kroni na dan. Poleg tega imajo oženjeni žandarji pravico do stanarine, ki znaša z ozirom na šaržo, število prebivalstva dotičnega kraja in z ozirom na razred, kateremu pripada dotičnik kot oženjenec, 240 kron — 100 kron.

Novi udje c. kr. okrajnih šolskih svetov. Deželni odbor goriški je imenoval udom c. kr. okraj. šolskih svetov: za okraj goriške okolice gg. Andreja Kocijanciča, posestnika v Podgori in Franca Gruntarja, posestnika in župana v Šmarjah; — za tolminski okraj gg. Oskarja Gabrščka, dež. poslanca in župana v Tolminu in g. Fr. Jeretiča, posestnika v Kobaridu; — za sežanski okraj gg. Josipa Fabianija, posestnika in župana v Kobdilju in Antona Muho, dež. poslanca in posestnika v Lokvi; — za gradiščanski okraj gg. vit. Antona Dottorija, posestnika in deželnega poslanca v Ronkah in Antona Chiozza, posestnika v Škodovaki.

Umrl je g. Anton Šebat, vpokojeni učitelj na svojem posestvu na Sladki gori, po kratki mučni bolezni. Rojen je bil na Breznici na Gorenjskem 14. prosinca 1835, obiskoval 4 latinske šole v Ljubljani, 2 leti učiteljše v Celovcu. Služboval je v Št. Jurju ob juž. žel., Slov. Bistrici, Lembergu, Št. Jerneju, v Čadramu, Št. Kungoti, na Pohorju, v Makolah, v Črešnovcah in nazadnje v Laporju do l. 1899, od koder se je preselil na svoje posestvo na Sladko goro. Učil in vzgojeval je mladino nad 40 let. Bil je kaj blaga duša, ljubezniv in prikupljiv tovariš, kateri gotovo ni imel nasprotnika. Obiskoval je srčno rad svoja dobra sina, katera sta mu bila poseben ponos in veselje. Bog mu podeli večno plačilo!

C. kr. finančno ministrstvo je z odlokom z dne 26. listopada 1899, št. 56.625 odredilo, da se imajo šteti učiteljiščni abiturijenti glede zmožnosti za sprejem v prakso pri carinskih uradih enako z onimi, ki dovrše višjo gimnazijo ali višjo realko.

Ta odlok je važen posebno za Goričane, kjer je učiteljstvo najbolj zapuščeno ter se nahaja v zelo neugodnih razmerah.

Književno naznanilo. O priliki, ko nekateri gg. tovariši naročujejo knjige „Pedagogičnega društva“, povprašujejo tudi po mojih knjigah. Radi tega si s tem naznaniti dovoljujem, da so moje knjige večinoma že pošle. Dobe se vendar še: Prvi poduk, cena 1 K 20 h, v zalogi I. g. pl. Keinmayrja & Fed. Bamberg v Ljubljani; Kratka zgodovina pedagogije, cena 60 h in „Kulturna zgodovina štajerskih Slovencev“, cena 2 K 40 h (pri meni).

V Krškem, 10. svečna 1900.

Iv. Lapajne,
šolski ravnatelj.

„Prosvjeta“. Priložili smo našemu listu vabilo na naročbo „Prosvjete“, hrvaškega polumesečnika za zabavo, znanost in umetnost. V krogu tega lista se nahajajo najboljši hrvaški pesniki, pisatelji in umetniki. Priporočamo ga najtopleje!

„Slavisches Echo“, tednik, pisan v nemškem jeziku, izhajajajoč na Dunaju, si je postavil nalogo, pospeševati slovansko vzajemnost ter vestno informovati neslovanski svet o političnem in kulturnem življenju Slovanov v Avstriji.

Naročnina: celoletno 12 K, poluletno 6 K, četrtletno 3 K. Inozemstvo: celoletno 14 K. Naslov uredništva in upravnništva: Wien X, Eugengasse 37.

Zahvala. V prijetno dolžnost si štejem, izrekati v imenu šolske mladine najtoplejšo zahvalo odboru „Narodne šole“ v Ljubljani, kateri je ubožnim učencem šentjernejske šole velikodušno podaril šolskega raznega blaga v vrednosti čez 65 K, ko sem le 40 K za blago poslal. Šolsko vodstvo v Šent Jerneju, dne 23. prosinca 1900.

Janez Saje,
nadučitelj.

Zahvala. Tukajšnji rojak, gospod Jožef Bušič, c. kr. nadpoštni oskrbnik v p., je umrl dne 30. grudna 1899 v Ljubljani ter našim ubožnim učencem zapustil 100 K. Ta znesek je njegov sin Aleksander izplačal tukajšnjemu predsedniku kraj. šol. sveta.

Štejem si v prijetno dolžnost, izrekati v imenu šolske mladine najtoplejšo zahvalo za veliki dar.

Šolsko vodstvo v Šent Jerneju, dne 20. prosinca 1900.

Janez Saje,
nadučitelj.

Izpraznjene službe na Štajerskem. V Podčetrtku, v Št. Petru pod Sv. gorami, na Bizeljskem do 28. t. m. in v Globokem do 10. sušca. (Uradni razpis glej „Popotnik“ št. 21)

Razpis častne nagrade. Učiteljsko društvo za ptujski okraj opozarja s tem opetovano slovenske pedagoške pisatelje in poznavalce dičnega pedagoga-rojaka, knezovladike Slomškega na častno nagrado v znesku 260 K za najboljši spis: „Slomšek kot pedagog“. Razprava je v prvi vrsti namenjena učiteljskim krogom in sploh vsem, ki se pečajo z vzgojo in poukom slovenske mladine, ter imej stalno znanstveno vrednost v slovenski vzgojeslovni literaturi. Rokopise je poslati predsedništvu „Učiteljskega društva za ptujski okraj“ do 15. mal. srpana t. l. Pisateljevo ime je priložiti na posebnem zapečatenem listu.

Častna nagrada se bode izplačala takoj po razsodbi gg. ocenjevalcev. Pisatelj ima vse pravice do rokopisa in založništva.

Predsedništvo „Slovenskega učiteljskega društva za ptujski okraj“.

Sv. Lovrenc na Dr. p., dne 10. svečna 1900.

Fr. Šorn,
t. č. predsednik.

E. Muschka,
t. č. tajnica.

Sadni divjaki se za šolske vrtnarje oddajo po 5 h komad. Hruškovi in jabolčni so za pomladno kopolacijo ali pa tudi poletno okulacijo pripravni.

Ponikva ob juž. žel., Štajersko.

Tom. Grah.

Duševna kultura na Kavkazu.

Po raznih virih*) in osebne opazovanju sestavlja Ljudevit Stiasny.

Malokatero ozemlje je imelo in ima še sedaj za razne narode toliko čudovite privlačnosti kakor Kavkaz. Zato je tudi malokatera dežela za zgodovino človeštva tolike važnosti kakor ona med Črnim in Kaspijskim morjem ob južnem in severnem pobočju kavkaškega pogorja. Saj je ta dežela polna zgodovinskih poročil in cvetočega življenja, polna razvalin, templjev, spomenikov in drugih ostankov iz prejšnjih stoletij, ki dokazujejo, da so tu stanovali nekdanji izobraženi narodi. Sedaj stanuje tu blizu 7 milijonov ljudi, a ti govore čez 70 jezikov in 100 narečij, ki nam pričajo, koliko narodov je videla ta „zibelj človeštva“. Saj so poskušali razni narodi, potisnjeni od juga ali severa, prodreti v to gorovje, ali se naseliti v tej deželi, in njih majhni ostanki stanujejo še dandanes tu.

Pač opravičeno je torej, da imenujejo arabski zemljepisci Kavkaz „gorovje jezikov“ (dšeb al alsuni).

Razni spomeniki nas uče, da so tu gospodarili nekdanji babilonski, asirski in perzijski vladarji ter da so imeli tudi Grki tu svoje naselbine. Krasne, jako stare cerkve pa svedočijo, da je bilo razširjeno tu krščanstvo že takoj v prvih stoletjih po Kr. roj. V srednjem veku so namreč nasledovali Grkom Genuezi. Sezidali so množico trdnjav v obrambo cest in podjarmili narode ter razširjali krščanstvo. Pozneje so se bojevali za te dežele razni narodi. Vkljub temu sta bili Armenija in Gruzija ali Georgija

*) Te vire priobčimo ob sklepu spisa.

— stara Iberija — cvetoči deželi, ko so vdrli Mongoli in Tataři v kavkavske pokrajine ter uničili vso civilizacijo. Križ se je moral umakniti polumesecu, in Kavkaz je delil usodo drugih azijskih dežel, kjer gospodari islam: padel je zopet v barbarstvo. Semtertja si je dežela zopet malo opomogla, ker se je otresla jarma tujih in divjih narodov, toda stoletja trajajoči boj krščanskih narodov z mohamedanskimi je pustil žalostne nasledke. Slednjič so ostali po stoletja dolgem boju med Turki, Perziji in Rusi zadnji zmagovalci, in vnovič je začela napredovati civilizacija zavoljo razširjajočega se krščanstva.

Nekatere dežele (n. pr. Gruzija ali Georgija) so se podale same v zaščit mogočne Rusije. Ostali Kavkaz pa si je podvrgla Rusija ne zaradi svojega pohlepa po novih deželah, ampak ker je bila k temu prisiljena, da je svoja posestva obranila roparskim pohodom gorskih prebivalcev, kateri so se že stoletja preživljali največ le z ropom. Ko so Rusi pozvali Kurince, enega najhujših lezginskih narodov, naj opustijo svoje roparske pohode v mirne doline, so mu ti odgovorili: „Mi smo pošteni ljudje, zato se ne pečamo s poljedelstvom. Mi se bomo vedno z ropom preživljali kakor so se naši pradedje“.

Pač pa so se postavljali hrabri maloštevilni gorski prebivalci tako trdovratno in vztrajno mogočnim Rusom, da se niti grška, niti rimska zgodovina ne more ponášati s tako slovečimi zgledi zaničevanja smrti, požrtvovalnosti, neupogljive svobodoželjnosti in prave junaške srčnosti, kakor jih beremo v analih te vojne.

Rusija si je vendar podvrgla Kavkaz in to z jekleno vztrajnostjo, prečudovito hrabrostjo ter z junaško in pač brezprimerno vdanostjo v prenašanju težav in ovir. Ruski vojak je vnovič pokazal, da za njega ni ovir, katere bi ga zamogle zadržavati na potu v povečevanje slave svoje očetnjave.

Divji prebivalci gorá se vendar niso ustavljali Rusom tako zelo zaradi svoje neupogljive svobodoželjnosti, ampak še bolj zaradi tega, ker je Rusija zatirala z vso strogostjo kupčijo z dekleti. Čerkezi in drugi narodi so namreč že od nekdanj prodajali dekleta v Turčijo, Perzijo in v srednjo Azijo. Ker so kavkaška dekleta že od nekdanj slovela zaradi svoje lepote, so jih na suženjskih sejmih v Anapi in v Tiflisu radi kupovali. Prebivalci gorá so se upirali odpravi kupčije z dekleti najbolj zaradi tega, ker bi s tem izgubili svoje poglavitne dohodke.

Nekateri — kakor Hakshausen — so začetkoma svetovali Rusom, naj bi suženjstva ne zatirali, ampak da bi ga Rusi celo podpirali. Kazali so na to, da imajo prebivalci gorá mnogo otrok ter da se težko preživljajo. Tudi so poudarjali, da so kavkaške krasotice zelo izboljšale turško pleme. Tudi dekleta sama so se odpravi suženjstva zelo protivila, saj je stališče žen v kavkaških gorah še dandanes večinoma pomilovanja vredno. Najtežja dela morajo opravljati, med tem ko možje lenuharijo. Zaradi tega je razumljivo, da niso poznala dekleta večje sreče, kakor da so bila prodana na suženjskem trgu. Na ta način jim je bilo mogoče ogniti se domačemu suženjstvu ter priti v harem, katerega so si mislila v živi svoji orientalski

domišljiji napolnjenega z raznimi dragotinami ter s služabnicami, skrbečimi za njihovo zabavo in popolno udobnost.

Da je Rusija zatrla to kupčijo, je sezidala ob Črnem morju mnogo trdnjav in trdnjavic, katerim je bilo na razpolago dano mnogo večjih in manjših brzozadnic. To pa je Rusiji povzročilo mnogo stroškov, in veliko krvi je preteklo, preden se ji je posrečilo, zatreti kupčijo z dekleti.

Iz tega je razvidno, da nastopajo Rusi povsod kot omikonosci in človekoljubi, in vendar se jim tako rado očita, da so barbari. Rusi so že začetkom tega stoletja tako nastopali v Aziji, a koncem 19. stoletja, skoro 100 let pozneje, trpijo Nemci v svojih afriških kolonijah še vedno suženjstvo. Hellbrunn namreč piše o nemških kolonijah v Afriki: „Seitdem das deutsche Reich die Schutzherrschaft übernommen hat, wird die Slaverei überhaupt nur noch als Hausslaverei geduldet“.

(Dalje.)

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 44

Kranjsko.

o. šol. sv. Na enorazrednici na Dobravi pri Kropi se razpisuje služba učitelja-voditelja z zakonitimi prejemki v stalno nameščenje. Pravilno opremljene prošnje naj se predpisanim potom do 10 sušca tu-sem vlagajo.

C. kr. okrajni šolski svet v Radovljici, dne 13. svečna 1900.

Št. 74

Štajersko.

o. šol. sv. Na dvorazredni ljudski šoli v Stranicaх v konjiškem okraju se razpisuje nadučiteljsko mesto in za celjski, vranski, šmarijski, gornjegrajski in laški šolski okraj pa dve službi okrajnih pomožnih učiteljev s sistemizovanimi prejemki po II. krajevnem razredu v stalno nameščenje.

Prosilci za katero teh mest naj svoje pravilno opremljene prošnje potom predpostavljenega šolskega sveta do 15. sušca t. l. in sicer za nadučiteljsko mesto pri dotičnem krajnem šolskem svetu, za službe okrajnih pomožnih učiteljev pa pri okrajnem šolskem svetu za celjsko okolico vlagajo.

C. kr. okrajni šolski svet v Celju, dne 8. svečna 1900.

Predsednik: *Attems*, s. r.

Na dvorazredni ljudski šoli pri Sv. Duhu nad Lučanami je namestiti stalno ali začasno početkom polletnega tečaja t. l. službo učitelja.

Z isto so združeni dohodki III. plač. razreda s prostim stanovanjem t. j. eno izbo s pohištvo.

Prosilci za to mesto, zmožni slovenskega in nemškega jezika, naj pošljejo svoje kakor navadno opremljene prošnje do 28. svečna t. l. predpisanim potom kraj. šol. svetu pri Sv. Duhu nad Lučanami (Leutschach).

Okrajni šolski svet Avrež, dne 17. prosinca 1900.

Listnica uredništva:

V Dalmacijo: Prosimo! — V Istro: Kakor vidite, smo ustregli Vaši želji. — Na Goriško: Prihodnjič! Za to številko je došlo prepozno. — G. J. K. na Štajerskem: Prihodnjič, za to številko je došlo prepozno! — G. D. P. na Štajerskem: Vašo „izjavo“ bomo priobčili prihodnjič. — G. J. T. na R.: Še ni bilo mogoče; prihodnjič pod črto. — G. Peter Medvešek nam javlja, da ni več urednik klerikalne „Gorice“ in da tudi ni z njo nič več v dotiki; to na znanje našemu „Rešetarju“ in še mnogim drugim. — G. J. G. na Č.: „Jezikov nauk v prvem šolskem letu“ bo izšel v posebni knjigi.

Listnica upravnštva:

Novim naročnikom še vedno lahko postrežemo z vsemi številkami. Komur se list redno ne dostavlja, naj ga reklamuje pri upravnštvu (Ljubljana-Barje). Somišljeniki, agitujte za naše glasilo, da se čim bolj razširi med slovenskim in hrvaškim učiteljstvom!

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrta leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/3 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštne še 6 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Jožef Pance**. — Last in založba „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

Tiska **Miličeva tiskarnica** v Ljubljani.